

**«8D03102-Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Маткерим Дана Адильханкызының «Қазақстандық кинодағы этникалық және мәдени бірегейлікті құрастыру: мәдениеттанулық
талдау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми**

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ШІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми- техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертация тақырыбы ғылымды дамытудың мынадай басым бағыттарына және мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келеді: «Ғылыми негіздер «Мәңгілік ел» (XXI ғасыр білімі, гуманитарлық ғылымдар саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулер). Диссертация Қазақстан Республикасының президенті Қ.Тоқаевтың 2021 жылы бекіткен ұлттық жобалар тізбесіндегі «Ұлттық рухани жаңғыру» ұлттық жобасы шеңберінде жүргізілді.

2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Зерттеу жұмысы кино және жалпы кино үдерісі аясында бірегейліктің қалыптасу мәселесін зерттеу тәсілдерін теориялық және әдіснамалық тұрғыдан пысықтау, сондай-ақ қазақ және әлемдік киноны талдау аспектісінде олардың бірегейлікті құрудағы әлеуметтік құрылым ретінде зерттелуі арқылы ғылымға елеулі үлес қосады. Диссертацияда қарқынды түрде зерттелуіне байланысты дискуссиялық сипатқа ие болған бірегейлік мәселесі жан-жақты пысықтап, зерттелгені көрініп тұр. Бұл орайда бірегейлік мәселесін кинематография тұрғысынан зерттеліп, түсінілуі қазіргі Қазақстандағы гуманитариялық ғылымдарына қосқан елеулі үлесі болып табылады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Ғылыми-зерттеу жұмысының өз бетімен орындалу деңгейі жоғары. Бұған келесі көрсеткіштер дәлел: а) автор бірегейлік мәселесін зерттеуде әдіснамалық координаталар дәлдігін айқындаумен оның кинодағы әлеуметтік құрылыс ретінде қарастыру аспектісінің аясында өзінің көзқарасын ұсынады. б) зерттеуде қойылған міндеттерге сәйкес қазақ және әлем киносы бойынша ауқымды эмпирикалық материал жүйеленіп пайдаланған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздеме жасалған. Маткерим Дана Адильханқызының «Қазақстандық кинодағы этникалық және мәдени бірегейлікті құрастыру: мәдениеттанулық талдау» атты диссертациялық жұмыстың тақырыбының өзектілігі күмән тудырмайды және бірегейлік мәселесі қазіргі қоғамдық-гуманитарлық ғылымда үлкен қызығушылық тудары білген мәселе екендігі айқындалды. Ғаламдық үдерістер мен жаңа өркениеттің бағдарлары халықтардың әлеуметтік-мәдени тәжірибесіне трансформация енгізіп, бірегейлік өлшемшарттарының өзгеруіне әсер етті. Американдық

			ғалым Ф. Джеймиссон атап өткендей, бүгін әлем өзгермелі бірегейлікті көре алады. Мәдени ұлт құрудың теориялық та, бағдарламалық басымдығы тұрғысынан да бірегейлік мәселелері біздің қоғамдық санамыздың дүниетанымдық негіздерін қалыптастыруда өзекті болып қалады. Этникалық және мәдени бірегейлік мәселесіне деген мәдениеттанулық тәсіл қазақ киносының міндеттері, кино тілінің көркемдік, эстетикалық, концептуалды деңгейі туралы ашық сұрақтар қоюға мүмкіндік береді.
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:		Диссертациялық жұмыстың мазмұны қамтылған тақырып пен жұмыста ұсынылған негізгі ережелерді тиісті деңгейде ашып көрсетіп тұр. Диссертациялық жұмыста қойылған мәселе мен бөлімдер, тараушаларда көрініс тапқан сұрақтар мен олардың мазмұны зерттеу мақсаттарына сәйкес және диссертация тақырыбын ашуға ықпал етеді.
	1) айқындайды;		«Этникалық, ұлттық және мәдени бірегейлікті зерттеудегі философиялық және тұжырымдамалық тәсілдер» бірінші бөлім үш тараушадан тұрады, ғылыми зерттеулердің тәжірибесіне сәйкес философиялық және мәдени дискурс саласындағы концептуалды мазмұнмен толықтырылып, бірегейлік мәселесін зерттеудің теориялық-әдістемелік негіздерін талдауға арналған. «Кинодағы этникалық, ұлттық және мәдени бірегейліктің бейнесі» екінші бөлімде этникалық, ұлттық және мәдени бірегейлік мәселелері дискурсы контекстіндегі өнер салаларының бірегейлік бейнесін құрудағы рөлі, транзиттік қоғамдардағы этникалық және мәдени бірегейлендіру факторы ретінде әлемдік кино өнері арқылы тарихи жадының қайта жаңғыруы, кино қаһарманының бейнесі уақыттың белгісі ретінде: кинематография арқылы кеңестік бірегейліктен ұлттық бірегейлікке көшудің көрініс туралы мәселелер қозғалады.
	3) айқындамайды.		

			«Ұлттық тарих пен қазақстандық кинематографиядағы этникалық және мәдени бірегейліктің кино тіліндегі ізденістері» үшінші бөлімде қазақстандық киноның негізгі кезеңдері және оның этникалық пен мәдени бірегейлік бейнесін құрудағы рөлі, қазақ киносы - ұлт айнасы ретінде: фильмдердегі этникалық және мәдени бірегейліктерді жасаудың негізгі әдістері және қазақстандық пен шетелдік кинематографиясында этникалық және мәдени бірегейліктің қалыптасуына салыстырмалы талдау жасалған. Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері жұмыстың тақырыбын толық ашады.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:		Қойылған мақсат пен міндеттер диссертацияның тақырыбына толықтай сәйкес келеді. Зерттеудің мақсаты - киноның бірегейлікті көрсетудегі тиімді құрал ретінде қызметі арқылы қазақстандық кино өнерінің мәдени және этникалық бірегейлік келбетін құрудағы басты ерекшеліктерін саралауға қол жеткізілді.
	1) сәйкес келеді;		
	2) ішінара сәйкес келеді;		
	3) сәйкес келмейді.		Барлық қойылған 9 міндет тиісінше диссертацияның әр бөлімі мен тараушаларында және жүргізілген талдау, қорытынды түрінде жеткілікті сенімді негіздемелермен дәлелденді.
	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:		Бірінші бөлім зерттеудің пәндік саласының ерекшеліктерінің теориялық және әдіснамалық негіздеу, мәдени және этникалық бірегейліктің негізгі мәселелерін нақтылау сипатына ие.
	1) толық байланысқан;		Екінші бөлімде зерттеудің бірінші бөлімінде анықталған бірегейлік мәселесін түсінудің теориялық, әдіснамалық және концептуалды бейіні негізінде кинодағы этникалық,
	2) ішінара байланысқан;		

		3) байланыс жоқ.	ұлттық және мәдени бірегейліктің бейнесі зерттеу пәнінің өзіне тән ерекшеліктеріне талдау жүргізілді. Үшінші бөлімде ұлттық тарих пен қазақстандық кинематографиядағы этникалық және мәдени бірегейліктің кино тіліндегі ізденістері аспектісінің аясында тақырып ашылады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Диссертант жалпы мәдениет пен кино үдерісінде бірегейлік мәселесінің зерттелу деңгейіне мұқият шолу жасаған. Автор бұл мәселе жалпытеориялық аспектілер аясында әлеуметтік ғылымдарда немесе өнертану ғылымдарында басқа мәселелер тұрғысынан зерттелді деп пайымдайды. Қазақстандық кино үдерісіндегі этникалық және мәдени бірегейліктің қалптасу мәселесін зерттеуге деген мәдениеттанулық көзқарас өзіндік концептуалді көзқарасты талап етеді.
		1) сыни талдау бар;	
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	
		4) талдау жоқ.	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Ғылыми нәтижелер мен қорғауға ұсынылатын қағидалар осы өлшемшарттың ең жоғары көрсеткішінде ішінара жаңа, яғни зерттелетін объектіге, талданатын материалға теориялық және әдіснамалық көзқараста, кино үдерісіндегі бірегейлік мәселесін мәдениеттанулық тұрғыда негіздеуге шоғырланған 75%-ға жаңа деп сеніммен айтуға болады.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	Зерттеу нәтижесінде алынған тұжырымдамалар жартылай жаңа және негізделген, жоғарыда көрсетілгендей

		1) толығымен жаңа;	жаңалығы 75%-ға жетеді. Жаңа тұжырымдарға мынадай қорытындыларды жатқызуға болады: (тармақтар 1, 4, 5,7,9) 2,3, 6, 8 тармақтар рецензент үшін жартылай жаңа болып табылады.
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Техникалық, технологиялық, басқарушылық шешімдер ішінара жаңа және негізделген болып табылады.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Зерттеу нәтижесінде жасалған қорытындылар ғылыми тұрғыда нақты айғақтарға негізделген, шетелдік және отандық ғылымның заманауи зерттеулеріне сілтемелермен дәлелденген, нақты мәлімдемені айқындау үшін қолданылады, талдаудың және тиісінше тұжырымдар мен дәлелдемелердің қолданбалы қағидаттарының әдіснамалық негізделуіне қайшы келмейді.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:	Қорғауға тоғыз нәтиже ұсынылып отыр.
		7.1 Ереже дәлелденді ме?	
		1) дәлелденді;	

	2) шамамен дәлелденді;	1. Ғылыми нәтиже. Мәдени бірегейлік этникалық бірегейліктен кеңірек болғандықтан ол азаматтық бірегейлік, кәсіби бірегейлік, діни бірегейлік және басқа аспектілерді қамти алады және саяси жағдайды ушықтыруға жол бермейді. Сонымен бірге мәдени бірегейлік әдетте анағұрлым өзгермелі және жаһандану, көші-қон, технологиялық өзгерістер сияқты сыртқы факторлардың әсер ету объектісіне айналуы мүмкін, ал этникалық бірегейлік көбінесе тұрақты және генетикалық мұрамен және мәдени дәстүрмен байланысты екендігі дәлелденді. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жоқ 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Қазақстандық кинодағы тарихи жадтың қайта жаңғыруы мәдени бірегейліктің көрініс ретінде. «Адам әлемі» философиялық және қоғамдық-гуманитарлық журналы. Философия, саясаттану және дінтану институты. №4 (102), 2024, бб. 64-73 2. Ғылыми нәтиже. Дамыған елдерде және өтпелі қоғамда мәдени бірегейлікті қалыптастыру мен құрудың әр түрлі жолдары таңдалған. Кейбір елдерде ұлттық спорт түрлеріне, кей елдерде мәдени ойын-сауықтарға, ал
	3) шамамен дәлелденбеді;	
	4) дәлелденбеді;	
	5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
	7.2 Тривиалды ма?	
	1) ия;	
	2) жоқ;	
	3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	
	7.3 Жаңа ма?	
	1) ия;	
	2) жоқ;	
	3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	
	7.4 Қолдану деңгейі:	
	1) тар;	
	2) орташа;	

	3) кең	Қазақстанда кино өнері мәдени бірегейлікті қалыптастырудағы басым бағыт ретінде таңдалғаны ресми құжаттар негізінде анықталды. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жок 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Image of a horse as a symbol of ethnic identity (on the example of Kazakh and Tuva theatres). ҚазҰУ хабаршысы. Философия, саясаттану және Мәдениеттану. №2 (88) 2024, бб. 50-63. 3. Ғылыми нәтиже. Мәдени, этникалық және ұлттық бірегейлік бейнесінің қалыптасуына кинематографияның күшті әсері бары тұжырымдалды. Кино өнері адамдарға қалай ойлау және әрекет ету керектігінің үлгісін беру, мәдени бейнелерді жасау, мәдени диалогты ілгерілету және мәдени жадты қалыптастыру арқылы мәдени бірегейлікті құруға әсер ете алады. Осылайша, кино мәдениеттің құндылық және мағыналық қатынасын тасымалдаушы рөлін атқаратындығы дәлелденді. .. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жок 7.3 Жаңа
	4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
	7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
	1) ия;	
	2) жоқ	
	3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	

		7.4 Кең 7.5 Отражение национальной идентичности в исторических фильмах. «Фараби әлемі» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдарының жинағы, Философия және саясаттану институты, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті. 6-8 сәуір 2021, 2-том, бб. 326-330 4. Ғылыми нәтиже. Қазіргі қазақстандық кинодағы көркемдік-бейнелеу құралдар негізінде қазақ мәдени-этникалық бірегейлігі бейнесінің этномәдени ерекшеліктері зерттеліп, анықталған. Символдардан, аңыздардан, тарихи оқиғалармен қатар кино мәдени бейнелерді ашу үшін басқа әдістерді де пайдаланады. Кино мәдени кеңістікте ашық коммуникациялық жүйе ретінде мәдени бірегейлікті жеткізетін көпқырлы мәдени құбылыс ретінде анықталды. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жок 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Symbolic Images Representing Cultural and Ethnic Identity of the Kazakhs in Kazakhstan Cinema. ISVS e-Journal. 2023, Vol. 10 Issue 11, p 373-389 5. Ғылыми нәтиже. Әр түрлі елдердегі кино өнері контекстінде мәдени бірегейлікті құру мен қалыптастыру
--	--	---

		әдістері, оның концепцияларына салыстырмалы талдау жасалды. Осы талдаулардың негізінде қазақ киносындағы мәдени бірегейлікті жасау мен қалыптастыруғы кемшіліктері мен жетістіктері тұжырымдалды. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жоқ 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Symbolic Images Representing Cultural and Ethnic Identity of the Kazakhs in Kazakhstan Cinema. ISVS e-Journal. 2023, Vol. 10 Issue 11, p 373-389 6. Ғылыми нәтиже. Зерттеуде қазақстандық кинодағы бейнелер эволюциясы мен трансформациясына талдау жасалып, мәдени бірегейлікті қалыптастырудағы рөлі ашып көрсетілді. Басты кейіпкерді символдық субъект ретінде белгілей отырып, оның дәуір құндылықтарын жинақтап, сол арқылы заманның өзіндік белгісіне айналуы зерттелді. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жоқ 7.3 Жаңа 7.4 Кең
--	--	---

			7.5 Symbolic Images Representing Cultural and Ethnic Identity of the Kazakhs in Kazakhstan Cinema. ISVS e-Journal. 2023, Vol. 10 Issue 11, p 373-389 7. Ғылыми нәтиже. Экрандағы басты кейіпкер мәдени қаһарман болмысының ерекше нысаны болғандықтан, ол айқындаушы, маңызды құндылық манифестациясы ретінде зерттелген. Сондықтан қазақстандық кинодағы бейнелердің жасалуы және олардың эволюциясы арқылы мәдени нәтижелері тұжырымдалды. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жоқ 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Образ этнической идентичности в казахском кино в контексте культурных исследований. «Адам әлемі» философиялық және қоғамдық-гуманитарлық журналы, «Философия, саясаттану және дінтану институты» ШЖҚ РМК ҚР ҒЖБМ Ғылым комитеті. №4 (98) 2023, бб. 91-105. 8. Ғылыми нәтиже. Қазақстандық кинодағы этникалық және мәдени бірегейлік бейнесін анықтау мақсатында кинофестивальдердің шетелдік кино саласының мамандары арасынан «Сендер үшін қазақ кім?» деген сауалға жауап алынды. Көпшілік шет елдіктердің көзқарасы бойынша қазақ халқын ұлттық ерекшелігі үш
--	--	--	--

		категорияға түсіндірілді: біріншісі-қонақжай халық. Екіншісі - өз жеріне деген шексіз махаббаты, үшіншісі - табиғатпен үндестік. Заманауи қазақстандық кинода азаматтық болмыс пен тарихи жадының әр түрлі аспектілерін көрсететін үш елеулі үдерістер бар. Біріншісі - режиссер Әділхан Ержановтың фильмдері арқылы көрінетін азаматтық бірегейлік. Екіншісі – режиссер Мұрат Есжанның «Міржақып. Оян, қазақ!» фильмдегі ашаршылық, ел бостандығы үшін күрес сынды тағы басқа тақырыптар, тарихи жады мен ұлттық болмысты алаш арыстарының бейнелері арқылы жасалды. Үшіншісі - қазақ киносында комедиялық форматта көңілді тапқырлар клубы стилінде фильмдер. Болашақта мемлекет тарапынан рухани болмысымызды, мәдени-ұлттық ерекшеліктерімізді дәріптейтін фильмдерді өндіру үшін арнайы мәдени бағдарламалар жасалуы тиіс деп білеміз. Себебі, мәдениет соның ішінде кино арқылы ұлтымыз туралы шет елдіктердің таным-түсінігі қалыптасады. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жок 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Қазақстандық кинодағы тарихи жадтың қайта жаңғыруы мәдени бірегейліктің көрініс ретінде. «Адам әлемі» философиялық және қоғамдық-гуманитарлық
--	--	--

		журналы. Философия, саясаттану және дінтану институты. №4 (102), 2024, бб. 64-73 9. Ғылыми нәтиже. Зерттеу нәтижелері қазақ, қырғыз, түрік және америка, оңтүстік корейя фильмдеріндегі мәдени бірегейлік бейнесін құру ерекшеліктері мен олардың Қазақстан жастарының санасы мен мінез-құлқына тигізетін әсері туралы жаңа тұжырымдар жасалды. Кино мен теледрама арқылы әртүрлі мәдениеттердің ықпалы Қазақстанның жастарының мәдени бірегейлік бейнесін байытуға, оның әртүрлі мәдени көзқарастарды қабылдау қабілетін арттыруға мүмкіндік береді. Осылайша, сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып, респонденттердің аз бөлігі кадрдағы дискурсты оқи алу қабілеті болса, ал олардың басым көпшілігі, өкінішке орай, тек визуалды түрде көріп, мән-мағынасын қабылдамайтын деңгейде екендігіне көз жеткіздік. 7.1 дәлелденді; 7.2 Жоқ 7.3 Жаңа 7.4 Кең 7.5 Қазақстандық кинодағы тарихи жадтың қайта жаңғыруы мәдени бірегейліктің көрініс ретінде. «Адам әлемі» философиялық және қоғамдық-гуманитарлық журналы. Философия, саясаттану және дінтану институты. №4 (102), 2024, бб. 64-73
--	--	---

8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Зерттеу әдіснамасын таңдауы диссертацияның тиісті бөлімінде негізделіп, егжей-тегжейлі сипатталады. Зерттеуде мәдениеттанулық талдаудың әдіснамалық құралдары диалектикалық, философиялық, жүйелі-функционалды кешенде зерттелетін нысаның семиотикалық, әлеуметтік-антропологиялық, салыстырмалы әдістер мен тәсілдер пайдалынады. Дәйекті және жан-жақты қолданылатын әдіснама зерттеудің мақсаты мен міндеттерімен және тақырыптың түсіндірілуімен толық корреляциялауға жатады.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Диссертациялық зерттеудің нәтижелері заманауи әдістерді пайдалану арқылы жүзеге асырылды: кешенді, кино өнері арқылы бірегейлікті құру тұрғысынан пәнаралық әдіс, этнокодтардың семиотикалық талдауы қолданды, түрлі мемлекеттердің заманауи киноөнімдері (Корей елінің дорамалары, қырғыз киносы, америка киносының өнімдері) пайдаланылды.
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер	Барлық теориялық тұжырымдар, анықталған өзара байланысты тұжырымдар дәлелденіп, негізделді. Диссертация нәтижесінде алынған теориялық тұжырымдар белгілі бір дәрежеде эксперименттікке жақын болуы мүмкін, себебі этникалық және мәдени бірегейлікті қалыптастырудағы рөлі аспектісінде ұлттық кино мен

		педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	фильмдердің модельдеріне салыстырмалы және кросс-мәдени талдау жүргізілді.
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.	Зерттеуде ұсынылған тұжырымдамалар өзекті және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелер арқылы расталады. Жұмыста көрсетілген барлық дереккөздер диссертацияның негізгі концептуалды тұжырымдамалары болып табылады. Автор шетелдік және отандық ғалымдардың философиялық, теориялық, әдіснамалық әдебиеттері бойынша белсенді жұмыс жүргізген. Философиялы-теориялық классикалық әдебиеттер мәдени және әлеуметтік трансформациялар аспектісі аясында бірегейлік мәселесін түсінуде философиялы-мәдениеттанулық әдіснаманы негіздеу үшін дәлелді түрде қолданды. Автордың семиотикалық зерттеулер мен заманауи кино үдерісінің әлемдік тәжірибесіне жүгінуін оң атап өткен жөн.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	Диссертациялық жұмысқа қоса берілген пайдаланылған әдебиеттер тізімінде 148 дереккөз көрсетілген, оның ішінде заманауи философиялық, ғылыми классика, киносыншылардың, тарихшы мен әлеуметтанушылардың, этнологтар мен мәдениеттанушы,

			антропологтардың еңбектері бар. Автор әлемдік және отандық ғалымдардың іргелі еңбектеріне жүгінеді, соңғы зерттеулерге сілтеме жасайды. Бай фильмография пайдаланылған.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	Диссертациялық зерттеу қорытындысы бойынша алынған ғылыми нәтижелер мәдениеттану, философиялық антропология, әлеуметтік антропология, этнология, семиотикалық зерттеулер, өнертану, кинотану саласындағы теориялық-әдіснамалық әзірлемелерде пайдалануға болады. Қазақстан киносында бірегейліктің қалыптасу мәселесін түсіну уақыт талабына және қазіргі қазақ кино үдерісін басқаруға талдау жасау қажеттілігіне байланысты практикалық маңызы жоғары.
		1) бар;	
		2) жоқ.	
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	Диссертациялық зерттеулер барысында алынған ғылыми нәтижелерді мәдени философия, мәдениеттану, философиялық антропология, әлеуметтік антропология, этнология, семиотикалық зерттеулер саласындағы теориялық және әдіснамалық әзірлемелерде пайдалануға болады. Қолданылған тарихи-мәдени материал мен мәдени-философиялық талдау әдістері зерттеу тақырыбы мен пәніне қарасты білім беру бағдарламалары мен оқу-әдістемелік кешендерін әзірлеу кезінде пайдалануы мүмкін. Жұмыстың практикалық маңыздылығы Қазақстандағы заманауи мәдени үдерістердің сұраныстарымен, мәдени және өркениеттік бірегейліктің қалыпты этникалық кодтардың қалыптасу қажеттілігімен байланысты.
		1) ия;	
		2) жоқ.	

		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	Диссертанттың зерттеу жұмысының нәтижелерін мәдениеттану, өнертану, өнер тарихын оқытуда, магистранттар мен докторанттардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына қажетті ғылыми-теориялық, тарихи тұжырымдар жасауда кеңінен пайдалануға болады деген тұжырымдасымен рецензент толықтай келіседі. Ал, диссертациялық жұмыс жалпы өнердің, соның ішінде кино өнерінің мәдени бірегейлікті қалыптастырудағы ролін теориялық жағынан қазақ тәжірибесімен кеңейте отырып, посткеңестік республикалардағы осы үдерісті талдауға, жаңа концепциялар жасауға негіз бола алды деген тұжырымдасымен рецензент толықтай келіспейді. Өйткені, әрбір ұлттық кинематографтың кеңестік дәуірде пайда болып, дамығанына қарамастан өзіндік тарихи, көркемдік, эстетикалық, этно-кодтық негізі бар. Соынмен қатар, диссертацияның кейбір нәтижелері кино өнеріндегі жаңа туындыларды жасауға тәжірибелік маңызы ерекше деген тұжырымдамамен рецензент толық келіседі.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Академиялық жазбаның сапасы – жоғары. «Қазақстандық кинодағы этникалық және мәдени бірегейлікті құрастыру: мәдениеттанулық талдау» атты диссертациялық жұмыс өз алдына толыққанды аяқталған ғылыми-зерттеу жұмыс болып табылады. Автор ғылыми категорияларға, концептерге, термин мен ұғымдарға жүгінуде академиялық мұқияттық танытты: ғылыми терминологияны тиісті деңгейде меңгерілгені көрініп тұр, өз көзқарасын тұжырымдау, дереккөздермен жұмыс істеу дағдысы мен дәлелді сілтемелермен жұмыс жасау қабылеті; мәтінде өзара байланысты және логикалық
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	
		4) төмен.	

			реттілік сақтау қабілеті көрінді. Диссертацияның ғылыми дискурсының деңгейі әлеуметтік-гуманитарлық эпистемологияның қазіргі парадигмасына сәйкес келеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		1. Диссертантқа түсіндіруге арналған сұрақ: идея бар, және ол Л.Н. Гумилевке тиесілі, этногенез мен мәдени генезис біртұтас үдеріс болып табылады. Сіз бұл ұстаныммен келісесіз бе, әлде жоққа шығарасыз ба? 2. Зерттеудің 8 нәтижесінде шетелдік кинематографистер арасында жүргізілген сауалнаманың қорытындысы берілген. Онда, сіз үшін қазақ кім? деген сауалдың жауабы үш тармаққа бөлініп көрсетілген, олар: қонақжайлылық, өз отанына деген сүйіспеншілік сезімі және табиғатпен үндестік деп көрсетілген. Бәлкім, фильмдер негізінде алынған қазақтарға тән осы үш сипаттамалар жалпыадамзаттық критериілер шығар? 3. «Қош бол, Гүлсары!» фильміне қарасты талдауда режиссерлік шешімдерге, екі кейіпкер Танабай мен Гүлсарының символдық бейнелеріне баса назар аударылған, бұл тұста әдеби шығарманың авторы Шыңғыс Айтматов пен сол шығарманың жазылу кезеңіне де назар аударған да жөн болар еді. Өйткені повесть жылымық кезеңінде жазылды. Дәл осы кезеңде бірегейлік іздеу және ізденіс жолдары өз бастауын алды.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы		Докторант зерттеу жұмысының барысында алға қойған мақсат пен міндеттерге сәйкес зерттеу нәтижелері бойынша 7 жұмыс жарияланды, оның ішінде Scopus халықаралық рецензияланатын журналда 1 мақала, Қазақстан Республикасының Білім және жоғары білім министрілігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитеті ұсынған жарияланымдарда 3 мақала, алыс және жақын шетелдерде

	бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарында 1 мақала, Қазақстан Республикасында ұйымдастырылған халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарында 2 мақала жарияланды.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

Шешім: «Қазақстандық кинодағы этникалық және мәдени бірегейлікті құрастыру: мәдениеттанулық талдау» атты диссертациялық жұмыста талап етілетін академиялық құзыреттіліктің жеткілікті жоғары деңгейі көрсетілген, «8D03102-Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша Маткерим Дана Адильханқызына философия ғылымдарының докторы (PhD) дәрежесін беруге толық негіз береді.

Ресми рецензент:

Философия ғылымдарының докторы,

**Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы
әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының профессоры**

Күні, айы, жылы:

Наурызбаева А.Б.